

BİBLİYOGRAFYA :

S. Goriainov, *Devlet-i Osmâniyye-Rusya Siyâseti* (trc. Macar İskender — Ali Reşad), İstanbul 1331; N. Dascoviç, *La Question du Bosphore de les Dardanelles*, Geneve 1915; C. Phillipson — N. Buxton, *The Question of the Bosphoros and Dardanelles*, London 1917; Ahmet Rauf — Râgıb Râif, *Boğazlar Meselesi*, İstanbul 1334; N. Kurt, *Der Bosphorus und die Dardanellen unter völkerrechtlichen und politischen Gesichtspunkten*, Göttingen 1937; G. Wobst, *Die Dardanellenfrage bis zum Lösungsversuch des Abkommens von Montreux*, Leipzig 1941; Cemal Tukin, *Osmanlı İmparatorluğu Devrinde Boğazlar Meselesi*, İstanbul 1947; E. Anchieri, *Constantinopoli e gli stretti nella politica russa ed europea dal trattato di Qüçük Kainardgi alla Convenzione di Montreux*, Milana 1948; TA, VII, 185-192.



KEMAL BEYDİLLİ

BOĞDAN

Romanya'nın Moldavya bölgesine
Osmanlı döneminde verilen ad.

Moldova nehrinin iki kenarındaki arazide XIV. yüzyılda kurulan prenslik daha sonra Türkler tarafından alınınca Osmanlı kaynaklarında bir süre Kara Boğdan olarak geçmiş, fakat uzun müddet sadece Boğdan şeklinde anılmıştır. Osmanlılar'ın Moldavya'ya verdikleri bu ad, XIV. yüzyılın ortalarında Maramureş'te oturan küçük bir Ulah (Valah) asilzâde ailesinin Macar Krallığı'na karşı ayaklanarak buraya gelmesinden sonra ilk müstakil devleti kuran voyvoda Boğdan'ın isminden gelmektedir.

Çok erken devirlerden itibaren meskûn olan bu yörenin bilinen ilk sakinleri İskitler ve Thrak aslından Daklar'dır.

Bunlar daha sonra Romalılar'la karışarak Romanya halkının çekirdeğini oluşturmuşlardır. Müteakip asırlarda buraya sırasıyla Goth Cermenleri, Alanlar, VI-VII. yüzyıllarda Slavlar ile Hun, Avar ve Bulgar gibi çeşitli Türk kavimleri gelmişlerdir. Bulgarlar Tuna'nın güneyine, IX. yüzyılda gelen Macarlar ise bugünkü Macaristan ovalarına yerleşmişlerdir. Daha sonra yine Türk kavimlerinden Peçenekler ile Kumanlar'ın, XIII. yüzyıldan itibaren de Tatarlar'la Gagauzlar'ın istilâsına uğrayan Moldavya'da bugüne kadar sadece Tatarlar ve Gagauzlar varlıklarını koruyabilmişler, öteki Türk kavimleri yerli halk kitleleri içinde eriyip gitmişlerdir.

Osmanlı Türkleri ile Moldavlar arasındaki ilk münasebetler XV. yüzyılda başladı. Bu bir asra yakın sürede Boğdan beyleri Macar, Polonya ve Altın Orda devletlerinin hâkimiyet iddialarına karşı varlıklarını denge politikası güderek korudular. Halbuki güneydeki Eflak Prensiği bir süre önce Osmanlı Devleti'ne tâbi olmuştu. Moldavya Osmanlılar'la doğrudan temasa gelmeden önce Türkler'e karşı Macaristan, Lüksemburg ve Lehistan arasında yapılan ittifak antlaşmasına katılmıştır. Bu antlaşma uyarınca onlara yardım vaadinde bulunmuştu; yardım etmediği takdirde toprakları bu ülkeler tarafından paylaşılacaktı.

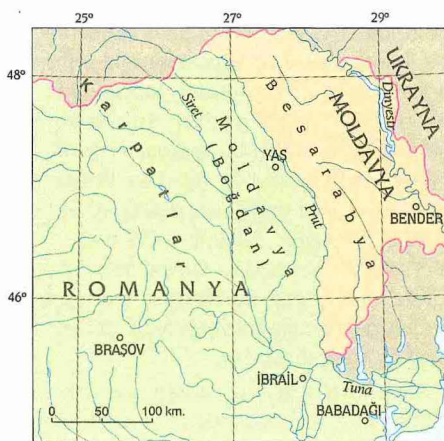
Türkler ilk defa Çelebi Mehmed zamanında (1413-1421) Eflak'ı vergiye bağladıktan sonra Boğdan topraklarına girmişler, Akkırman'ı kuşatmışlar, fakat alamamışlardır. O sırada Boğdan voyvodası Alexandru çel Bun bulunuyordu. II. Murad zamanında da Osmanlı Boğdan münasebetleri devam etmiş ve İstanbul'un fethinden sonra bu prenslik Osmanlı Devleti'ne tâbi olmuştur. Voyvoda Petru Aron 1455 Eylülünden itibaren Osmanlılar'a yılda 2000 altın vermek suretiyle varlığını koruyabilmiştir. Fâtih Sultan Mehmed beyliğin iç işlerine karışmamış, Boğdan'ı Bulgaristan ve Macaristan gibi bir Osmanlı paşası tarafından idare edilen bir eyalet haline getirmemiştir.

Boğdan voyvodalarının en büyüğü olan Stefan (Büyük) çel Mare, Türkler'e vergi vermeyerek harekete geçti ve 1475'te Rumeli Beylerbeyi Hadım Süleyman Paşa kumandasındaki Osmanlı kuvvetlerini yendi. O sıralarda Osmanlı Devleti Venedik, Napoli ve papalıkla denizlerde, Arnavutlar ve Macarlar'la da karada savaş halinde idi. Kırım'ın Osmanlı toprak-

larına ilhakı da bu tarihte olmuştu. Bu başarısından dolayı Voyvoda Stefan'a papa tarafından "İsâ'nın pehlivanı" unvanı verildi. Ertesi yıl Fâtih Sultan Mehmed bizzat Boğdan seferine çıktı; Osmanlı ordusunda Eflak kuvvetleri de vardı. Fâtih önce Varna civarında Stefan'a verginin ödenmesini, Cenevizli esirlerin iadesini ve Kili'nin teslimini teklif etti. Teklifin reddedilmesi üzerine Osmanlı ordusu Boğdan birliklerini Akdere (Valea Alba) mevkiinde büyük bir hezime uğratarak beyliğin merkezi Suceava'ya girdi, ancak kalesini ele geçiremedi. O sırada Boğdanlılar'ın her tarafı yakıp yıkarak geri çekilmeleri, bu yüzden Osmanlı ordusunun kıtlık çekmesi, yeniciler arasında veba çıkması ve Macar kralının da savaş hazırlıklarına başlaması üzerine Fâtih Sultan Mehmed geri çekilmek zorunda kaldı. Fakat birkaç ay sonra kış mevsiminde tekrar sefere çıkan padişah Macarlar tarafından Tuna kıyılarındaki yapılan kaleleri yıktı.

1484'te Boğdan'ın anahtarları ve kapıları durumunda olan Kili ile Karadeniz sahilindeki Akkırman'ın alınması, Boğdan birliğinin kırılması ve civar toprakların da Türk hâkimiyetine sokulmasıyla bölge II. Bayezid zamanında kesin olarak Osmanlı Devleti'ne bağlandı. Stefan'ın dediği gibi bu iki şehir bütün Moldavya, Moldavya da Macaristan ve Lehistan için bir duvar mahiyetinde idi. Gerçekten Boğdan'da Osmanlı hâkimiyeti sağlandıktan sonra kuzeyde Türk fetihleri daha kolay olmuştur. Komşularından sürekli yardım taleplerinde bulunan, fakat alamayan Stefan, Macar Kralı Matyas Corvin'i ve Lehistan Kralı Jan Albrecht'i yenerek onları âdeta cezalandırmıştı. Ömrünün sonlarına doğru Osmanlı gücüne boyun eğen Stefan yıllık 4000 altına çıkartılan vergiyi ödemek zorunda kalmıştır. Bu Romen millî kahramanı öldürmeden önce oğluna bıraktığı vasiyette ülkesini, "öteki milletlerden daha hâkim ve kuvvetli oldukları için" Türkler'e teslim etmesini, başkalarına vermemesini söylemiştir. Fakat oğlu Petru Rareş Türkler'e baş kaldırmış, Osmanlı Devleti'ne tâbi Erdel Beyliği'ni işgal etmiştir. Rareş'in gerek bu itaatsizliği gerekse Kanûnî'nin istediği 1000 süvariye göndermemesi üzerine padişah Boğdan seferine çıkmak zorunda kalmış (1538) ve bu sefer sırasında Suceava zaptedilerek Yaş şehri de Kırım Hanı Sâhip Giray tarafından yağmalanmıştır. Bu seferin arkasından Kanûnî Sultan Süleyman Boğdan voyvo-

Boğdan



dalığına kendisine itaatkâr biri olan Rareş'in kardeşi Çekirge Stefan'ı geçirerek Bender şehri ile beraber bütün Bucak (Güney Besarabya) diyarını Osmanlı topraklarına katmıştır.

Daha sonra Çekirge Stefan kendi hal-ki tarafından öldürülmüş, yerine geçen Alexandru Comea ise Lehliler'in yardım-ı ile Kili, Akkırman ve Bender'e saldırmış, fakat başarılı olamamıştır. Bunun üzerine eski voyvoda Petru Rareş İstanbul'a gelip Kanûnî'nin elini öpmüş, padişahın itimadını kazanınca da ikinci defa Boğdan tahtına geçirilerek vergisi yılda 12.000 dukaya yükseltilmiştir. Fakat Rareş ülkesinin bağımsızlığını sağlamak için faaliyetlerini durdurmamış ve sürekli olarak bir Haçlı seferi tertibi için çalışmış, ancak bu yolda bir başarı elde edememiştir. Halefi ve oğlu İliş rehine olarak yıllarca İstanbul'da kalmıştı. 1550'de Avusturya Kralı Ferdinand'ın taraftarlarına karşı Erdel'deki ordusunu harekete geçirdi. Daha sonra İslâmiyet'i de kabul eden İliş bir ara Silistre sancak beyliği yapmış ve Halep'te ölmüştür (1562). İki defa voyvodalık yapan Alexandru Lapuşneanu ile Yunan asıllı İacob Heraclid Despot (1562-1564) zamanlarında Boğdan Prenslığı iyice zayıfladı. Stefan çel Mare'nin torunu olan çel Cumplit (1572-1574), Kazaklar'ın yardımıyla Türk ve Eflak kuvvetlerini Bucak'ta yendiye de II. Selim tarafından gönderilen Ahmed Paşa'ya ve Kırım Hanı Âdil Giray kumandasındaki Kırım kuvvetlerine yenildi ve idam edildi. Bundan sonra Boğdan'da Osmanlı nüfuzu gittikçe artmış, Petru Schiopul yüz binlerce duka vererek iki defa voyvodalığa geçmiştir.

XVI. yüzyıl sonlarında Boğdan'da önemli gelişmeler oldu. Yeniçerilerin arzusu üzerine Aron Tiranul'un (Zâlim Aron) prensliğe geçmesi ona 1.000.000 altına mal olmuştu. Daha sonra o da selefleri gibi Osmanlı Devleti ile ilişkileri kesmeye karar verdi. 1594'te Türkler'e karşı Papa VIII. Clément'in himayesi altında Avusturya Kralı II. Rudolf ile Erdel Prensi Sigismund Bathory arasında kurulan Kutsal İttifak'a girdi. Bu ittifaka bağlı devletler Boğdan'ı Türkler'e karşı savunacaklar, buna karşılık Aron da Erdel prensine tâbi olarak Avusturya'ya yardım edecekti. 1594 yılı sonlarında Yaş ve Bükreş'te prensten alacağı olan bütün Türk ve Rumlar öldürüldü. Boğdan askerleri Dobruca'ya girdi. Fakat Erdel Prensi Bathory'nin Voyvoda Aron'dan şüphelenerek onu öldürtmesi üzerine ta-

yin edilen Stefan Razvan Osmanlılar'a karşı isyan hareketlerine devam etti, ancak o da Lehliler tarafından öldürüldü. Böylece Osmanlı Devleti aleyhine oluşturulan ittifak büyük bir başarı elde edemedi. Fakat Eflak Prensi Mihai Viteazul, önce Erdel Prensi Bathory'nin Osmanlılar'la dostluğa başladığını görünce Erdel'i işgal etti (1599), ardından hızlı bir hareketle Hotin'e kadar ilerleyerek Boğdan'ın da hâkimi oldu (1600). Böylece Eflak, Boğdan ve Erdel'i birleştiren Mihai "Domn" (yurdun efendisi) unvanını aldı. Fakat ertesi yıl Avusturya generali Basta tarafından öldürülünce üç prenslik tekrar ayrıldı.

XVII. yüzyıl boyunca Boğdan'da özellikle dinî gelişmeler oldu. Kief Metropolit Petru, Rum kilisesini teşkilâtlandırdı; Boğdan'da birçok manastır açıldı ve kitaplar basıldı. Bu arada Lehistan Krallığı Boğdan'ın iç işlerine karıştı ve Hotin Kalesi'ni işgal etti. II. Osman 1620'de sefere çıkarak bu kaleyi geri almak istediye de yeniçerilerin serkeşliği yüzünden Lehler'i buradan çıkaramadı. Yine bu asırda Rum nüfuzu arttı. Daha önce İstanbul Rum patrikleri Boğdan'a birçok din adamı göndermişlerdi. Zira Boğdan Kilisesi İstanbul'daki patrikhâneye bağlıydı. Yanında birçok İstanbul Rumu ile Boğdan'da iki defa hüküm süren Voyvoda Radu Mihrea zamanında özellikle Hristiyanlığı yayma faaliyetleri iyice arttı. Ayrıca Rumlar ticaretle meşguliyet adı altında devamlı surette Boğdan'ın iç işlerine karışmışlardır. XVII. yüzyıl ortalarına kadar Osmanlı Devleti çeşitli iç ve dış meselelerle uğraşmak zorunda kaldığından voyvodalıklardaki olaylarla pek ilgilenememiş, onların biraz serbestçe gelişmesine göz yummuştu.

Vasilu Lupu'nun (Kurt Vasil) dönemi (1634-1635) Eflak'ı ele geçirme gayreti içinde geçti; fakat mücadelesi sonuç vermedi. Transilvanya'ya saldıran Vasil voyvodalıktan alındı ve Yedikule'ye hapsedildi; altı yıl sonra da öldü. IV. Mehmed zamanında Lehistan'daki Kamenice fetih edilmiş (1672), Fâzıl Ahmed Paşa bir süreden beri Lehler'in elinde bulunan Hotin'i de tekrar Boğdan'a katmıştır. 1681'de Gheorghe Duca, Podolya ile birlikte Boğdan beyliğine getirilmiş, kendisine ayrıca Ukrayna hatmanlığı (Kazak serdarlığı) da verilmiştir. Duca, Tsiganauca ve Nimirov şehirlerinde saraylar yaptırmış, Nimirov'u âdeta ikinci bir başşehir haline getirmiştir. Duca'nın Boğdan askerleriyle birlikte 1683'teki Viyana Mu-

hasarası'na katılması ve bu seferin başarısızlıkla sonuçlanması üzerine Lehistan Kralı Jan Sobieski iki defa Boğdan'a girdi. Fakat Voyvoda Constantin Kante-mir, Sobieski'ye cephe aldı. Karlofça Antlaşması (1699) görüşmeleri sırasında Osmanlı murahhasları Boğdan'ın hür bir ülke olduğunu, kılıçla değil kendi rızası ile Osmanlı Devleti'ne tâbi olduğunu söyleyerek Lehistan'a teslim edilemeyeceğini belirtmişlerdir.

Uzun yıllar İstanbul'da kalan, hatta bir Osmanlı tarihi ile Türk müzikisi üzerine bir kitap yazan ve birçok şarkı besteleyen Constantin'in oğlu Dimitri Kantemir, voyvodalığı zamanında Rus Çarı Petro ile bir ittifak yapmış ve böylece Rusya'nın Romanya siyasetine karışmasına sebep olmuştur. Yaş'ta imzalanan bu muahadeye göre Boğdan Tuna ve Karadeniz'deki eski sınırlarına kavuşmuş olacak, voyvodalık Kantemir ailesinde kalacak, hatta Rusya göya hiçbir karşılık beklemeden 10.000 askerin maaşını ödeyecekti.

Rus Çarı Deli Petro kumandasındaki Rus kuvvetleri, Prut nehri kenarındaki Stanileşti köyü civarında Sadrazam Baltacı Mehmed Paşa kumandasındaki Osmanlı kuvvetleriyle çevrilmişti (11 Temmuz 1711). Durum tamamen Osmanlılar'ın lehine iken Baltacı Mehmed Paşa, birkaç kaleyi teslim etmesi ve savaş tazminatı vermesi şartıyla Ruslar'la bir antlaşma imzaladı. Bunun üzerine Kantemir Rusya'ya kaçtı ve çarın müşaviri oldu. Kantemir'in bu ihanetinden sonra Eflak Voyvodası Brancoveanu da aynı temayülün kurbanı olunca III. Ahmed zamanında Boğdan ve Eflak voyvodalıklarına yerli prenslerin değil de sürekli Bâbü'lî'nin kontrolünde kalabilecek Rum beylerinin tayini uygun görüldü. Böylece Divân-ı Hümâyün tercümanı Alexandru Mavrokordato'nun oğlu Nikola Mavrokordato ile Boğdan'da 1821'e kadar devam edecek olan Fenerli Rum beyleri dönemi başladı. Aralarında halis Romenler de bulunan ve Batı kaynaklarında "Hospodar" denilen bu prensler padişahın birer memuru haline geldiler. En çok üçer yıllığına tayin edilen bu voyvodalar zamanında Memleketeyn'in (Eflak ve Boğdan) ahlâkî durumu sarsılmış, rüşvet ve entrikalar artmıştır. Bununla birlikte serflik (toprağa bağlı kölelik) lağvedilmiş, köylülere bazı şahsî hürriyetler tanınmış, birçok yerde hastahane ve okul gibi sosyal kurumlar açılmıştır.

Alexandru Ipsilanti zamanında I. Abdülhamid tarafından daha önce halka

yüklenmiş olan bazı mükellefiyetler kaldırıldı (1774). Küçük Kaynarca Antlaşması ile Rusya'ya verilen Eflak ve Boğdan voyvodalıklarına ve Devlet-i Aliyye'nin Ortodoks tebasına müdahale etme hakkından sonra Ruslar buralarda konsolosluklar kurdular. Bu arada Boğdan'ın bazı kısımları Avusturya'ya geçmiştir. Yaş Antlaşması ile sonuçlanan bir başka Osmanlı-Rus savaşı (1787-1792), Ruslar'ı doğrudan Boğdan'ın komşusu haline getirdi. Çarlık, Bug ve Dinyestr nehirleri arasındaki Osmanlı topraklarını ilhak etti. Rus İmparatoriçesi II. Katerina'nın asıl amacı Memleketeyn'i birleştirerek bir Rus grand-dukasının idaresine vermektir. 1812 Bükreş Antlaşması gereğince Boğdan'ın doğu kısmı ve en önemli yerleri olan Akkırman, Kili ve Bender Türk halklarıyla birlikte Rusya'ya bırakıldı. Ruslar'ın Besarabya dediği bu eyalet 1918'e kadar 106 yıl Rus hâkimiyetinde kaldı.

Boğdan'ın Fenerli Rum beyleri dönemi 1821'de sona erdi. Alexandru Ipsilanti'nin organize ettiği Rum ihtilâl hareketi, Boğdan voyvodası Rum asıllı Mihail Suça tarafından destekleniyordu. Hareket Eflak'tan önce Yunanistan'da sonuç vermiştir. II. Mahmud Memleketeyn'e Fenerli beylerin tayininden vazgeçerek tekrar yerli prenslerden birini getirmeye karar verdi ve Ion Sandu Sturdza'yı voyvodalığa tayin etti (1822). 1826'da Osmanlı Devleti ile Rusya arasında imzalanan Akkırman Antlaşması'na göre bu voyvodalar yedişer yıllığına görev yapacaklardı.

1827-1829 Osmanlı-Rus savaşı sırasında Ruslar Memleketeyn'i tekrar işgal ettiler ve kendilerine savaş tazminatı ödeninceye kadar burada kalmaya karar verdiler. Bu sırada General Kiselef vali sıfatı ile Eflak ve Boğdan'ın boyarlarından bir meclis teşkil etti ve 1830'da yürürlüğe konulan bir anayasa hazırlattı. Anayasa'ya göre köylüler dışındaki bütün sınıflardan 132 kişilik bir mebusan meclisi oluşturulacak, prensi bu meclis seçecek, kanunları da yine bu meclis yapacaktı. Ancak yapılacak kanunların metbû devletler sıfatıyla Osmanlılar ve Rusya tarafından tasdik edilmesi gerekiyordu. Bununla birlikte istisnâ olarak Mihail Sturdza seçimle değil tayinle prensliğe getirilmiştir (1834-1849). 1848'de Yaş'ta çıkan ve Rus ordularının işgalıyla sonuçlanan ayaklanmadan sonra, Memleketeyn'in iki metbû devleti olan Osmanlılar'la Rusya arasında imzalanan Baftalimanı Antlaşması uyarınca Boğdan

mebusan meclisi lağvedilmiş ve prensliğe Grigore Ghica getirilmiştir.

Artık Memleketeyn'de millî bir uyanış gün geçtikçe daha kuvvetli hissediliyor, bu da iki prensliğin birleşmesini hedef alıyordu. Özellikle Boğdan'da birçok aydın bunun gerçekleşmesi için çalışmaktaydı. Paris Antlaşması ile sonuçlanan Kırım Harbi'nden sonra Rusya Cahul, İsmâil Kalesi ve Bolgrad'ı Boğdan'a geri verdi ve Osmanlılar Memleketeyn'in yine tek metbû devleti oldu. İki prensliğin birleşmesi hususu Paris Antlaşması'nın gündemine alınmak istendiyse de Osmanlı Devleti ve Avusturya buna muhalefet ettiler; sadece gümrüklerle askerî ve adlî işler birleştirildi. 5 Şubat 1859'da Besarabya'nın üç vilâyetinin yönetimi de dahil olmak üzere Boğdan prensliğine seçilen Alexandru Ion Cuza 24 Şubat günü Eflak'ta da seçilmiş, böylece her memlekete bir prens seçilmesini öngören, fakat aynı şahsın her iki memlekete seçilmesine engel teşkil etmeyen Paris Antlaşması'na ters düşmeden iki prenslik birleştirilmiş oldu. Bu münasebetle 24 Şubat günü her yıl Romen birliğinin millî bayramı olarak kutlanır.

Cuza daha sonra İstanbul'a gelerek âdeta bütün Romen halkı adına Sultan Abdülaziz'i ziyaret etmiş ve bu sırada Küçüksu Kasrı'nda ağırlandı. Böylece Sultan Abdülaziz Memleketeyn'in, Romanya adıyla bir ülke halinde birleştirilmesi emrivâkisini kabul etmek zorunda kalmıştır. Cuza'nın idaresi zamanında millî birliğin tamamlanmasına çalışılmış, yeni bir anayasa hazırlanmış ve böylece yeni devletin siyasî, askerî, ekonomik, medenî temelleri kurulmuştur. Fakat Cuza ertesi yıl meclisi feshederek diktatörlüğe başlamak isteyince bazı güçlerin baskısı sonucunda prenslikten ayrılmak zorunda kalmış (1866), yerine Alman hânedanına mensup Prens Karol seçilmiştir. 1877-1878 Savaşı'nda (93 Harbi) Rusya'nın ısrarlı talepleri üzerine savaşa giren Romanya bunu fırsat bilerek bağımsızlığını ilân etti; Ayastefanos ve Berlin antlaşmaları ile de bağımsızlığı tanınarak 1881'de bir krallık haline geldi. Berlin Antlaşması ile Besarabya'nın üç vilâyeti tekrar Rusya'ya verilmiş, fakat buna karşılık Romanya da Dobruca'yı almıştır. I. Dünya Savaşı'nın sonunda ise Besarabya ve Bucovina tekrar Romanya'ya verilmiştir.

Sovyetler Birliği, 1924'te Dinyestr'in doğusundaki bölgede Moldavya Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'ni kurmuştur. II. Dünya Savaşı'nda Romanya Be-

sarabya topraklarını sovyetler Birliği'ne terkettikten sonra, bu birliği oluşturan on beş birlik cumhuriyetinden biri olan Moldavya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti doğmuştur (1944). Sovyetler Birliği'nin çözümlmesi üzerine bağımsızlığını ilân eden Moldavya Cumhuriyeti (1991) 1991 yılının sonlarına doğru eski Sovyet cumhuriyetleri tarafından oluşturulan Bağımsız Devletler Topluluğu'na katılmıştır.

BİBLİYOGRAFYA:

T SMA, E nr. 2380/114, 2380/242, 6512, 6519, 6995, 7019/168, 7618, 8540; T SMA, Fransızca Belgeler, nr. 263, 266, 268; BA, MD, nr. 3, s. 231; nr. 7, s. 39, 400; nr. 12, s. 592, 627, nr. 18, s. 143; nr. 16, s. 171, 240; nr. 24, s. 109, 157, 186, 206, 209, 212, 259, 313, 336; nr. 26, s. 23, 34-35, 40, 52-56; nr. 35, s. 347; nr. 111, s. 678; nr. 114, s. 224, nr. 116, s. 204; Kanunnâme, Âtuf Efendi Ktp., nr. 1734, vr. 153^b; Matrakçı Nasûh, *Fetihnâme-i Kara-Boğdan*, TSMK, Revan, nr. 1284/2; D. Kantemir, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Yükseliş ve Çöküş Tarihi* (trc. Özdemir Çobanoğlu), İstanbul 1979, II, 18, 31-32, 87-88, 99, 180, 275-284; III, 4-6, 69-71, 85-86, 96-101, 118-128, 332 vd.; Hammer (Atâ Bey), III, 151-155; VII, 35-37, 167-168; VIII, 160-161; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, I, 216-217; II, 77-81, 181-186, 342-344, 431-434; III/2, s. 89-101; IV/1, s. 6, 72-74; IV/2, s. 60-115; a.mlf., "Onaltıncı Yüzyıl Ortalarında İslâmiyeti Kabul Etmiş Olan Bir Boğdan Voyvodası", *TTK Belleten*, sy. 69 (1954), s. 83-87; Karal, *Osmanlı Tarihi*, VI, 42-61; VII, 7-13; N. Beldiceanu, "La Conquête des cités marchandes de Kilia et de Cetatea Albă par Bâyezid II", *SOF*, XXIII (1964), s. 36-90; a.mlf., "Kilia et Cetatea Albă à travers les documents Ottomans", *REI*, XXXVI/2 (1968), s. 215-262; a.mlf., "La Moldavie Ottomane à la fin XV^e siècle et au début du XV^e siècle", a.e., XXXVII/2 (1969), s. 239-266; Mihail Guboglu, "Osmanlılarla-Romen Ülkeleri Arasındaki İlk İlişkiler (1368-1456) Hakkında Belirtilmeler ve Doğrultmalar", *TTK Bildiriler*, IX/2 (1988), s. 829-843; a.mlf., "Eflâk ve Boğdan Voyvodalarının Bâbâîli ile Münasebetleri", *BTTD*, sy. 1 (1967), s. 61-67; Aurel Decel, "Boğdan", *İA*, II, 697-705; Halil İnalçık, "Boğhdân", *Eİ²* (Fr.), I, 1290-1291.



ABDÜLKADİR ÖZCAN

BOĞDAN SARAYI

İstanbul'da

Boğdan voyvodalarının veya onların temsilcilerinin oturdukları saray.

Şehrin kuzeybatı köşesinde, Haliç'te Fener ile Karagümrük arasında olduğu tahmin edilen Boğdan (Buğdan) Sarayı, Osmanlı Devleti'ne bağlı bir voyvodalık olarak kendi prensleri tarafından idare edilen Boğdan'ın (Moldavia) İstanbul'daki kapı kethüdâlarının makamı ve voyvodaların konaklama yeri olarak inşa edilmişti. Dimitrie Cantemir (Kantemir) Boğdan Sarayı'nın, III. Boğdan tarafından